

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา"การเตรียมความพร้อมด้านการบริโภคสินค้าเกษตรเพื่อรองรับผลกระทบจาก
ข้อตกลงเขตการค้าเสรี" นี้จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎี ข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคี และงานศึกษาวิจัย
ที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 2 เขตการค้าเสรี
- ตอนที่ 3 ข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศไทยและประเทศต่างๆ
- ตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้าเสรีไทย-จีนในสินค้าผักและผลไม้
- ตอนที่ 5 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคผักและผลไม้ของไทย

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในด้านของการบริโภคสินค้าเกษตรภายในประเทศเพื่อให้การกำหนดนโยบาย
เกี่ยวกับผู้บริโภคและภาคการผลิตสินค้าเกษตรได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่อง
จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่ไทยทำกับประเทศหรือกลุ่มประเทศต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตสินค้าเกษตรเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมผู้บริโภคด้วย ประเด็นที่สำคัญก็คือ ผู้บริโภคถือเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญในอันที่จะเป็น
โอกาสหรืออุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจซึ่งในที่นี้ก็คือ "ภาคการผลิตทางการเกษตรของไทย" การ
ทบทวนวรรณกรรมนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริโภคในฐานะ

1. เป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญต่อภาคการผลิตสินค้าเกษตรของไทย
2. เป็นเป้าหมายสุดท้ายของเครือข่ายวิสาหกิจการเกษตร (Agricultural cluster) หากการ
บริโภคเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อวิสาหกิจการเกษตรที่เกี่ยวข้องทุกระดับอย่าง
กว้างขวาง
3. เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ

ผู้ประกอบการเป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญต่อภาคการผลิตสินค้าเกษตรของไทย การวิเคราะห์ให้ผู้บริโภคเป็นขั้นตอนแรกที่เราขาดไม่ได้ในกระบวนการจัดการการผลิตทางการเกษตร เพราะผู้บริโภคเป็นจุดเริ่มต้นของโอกาสและอุปสรรค การศึกษาผู้บริโภคจะช่วยให้ภาคการเกษตรไทยสามารถสร้างความได้เปรียบ หรือเสียเปรียบให้แก่กิจการในภาคการเกษตรได้ ซึ่งปัจจัยแวดล้อมด้านผู้บริโภคมีความสำคัญต่อภาคการผลิตสินค้าเกษตรดังนี้

(1) เป็นส่วนประกอบสำคัญของเศรษฐกิจในระบบเปิด เนื่องจากธุรกิจในการเกษตรจะต้องดำเนินการภายใต้ความต้องการของผู้บริโภค และในทางกลับกันผู้บริโภคก็ให้ข้อมูลย้อนกลับให้แก่ระบบธุรกิจในการเกษตร

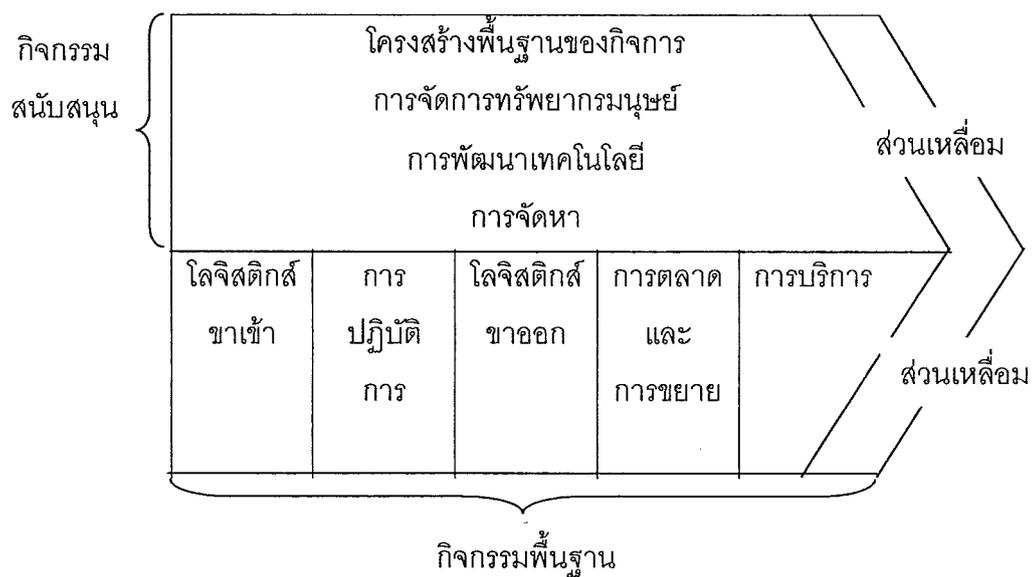
(2) ทำให้ภาคการผลิตมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เหมาะสม ผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน พฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาคการเกษตรจะสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยความยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

การบริโภคเป็นเป้าหมายสุดท้ายของเครือข่ายวิสาหกิจการเกษตร การศึกษาการบริโภคสินค้าเกษตรจะส่งผลต่อการตัดสินใจของธุรกิจภาคการผลิตสินค้าเกษตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไปเป็นลูกโซ่จนกระทั่งถึงฐานรากของการผลิตนั่นก็คือ “เกษตรกร” การเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภคสินค้าเกษตรจึงส่งผลต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดรวมทั้งการดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผลกระทบต่อวิสาหกิจการเกษตรทั้งหมดที่อยู่ในระบบห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรชนิดนั้น

ประเด็นด้านห่วงโซ่แห่งคุณค่า (value chain) กำลังเป็นที่สนใจในวงการธุรกิจภาครัฐ และนักวิชาการ ซึ่งหากพิจารณาโดยภาพรวมของระบบเศรษฐกิจแล้ว องค์ความรู้ด้านนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจความสำคัญของการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ (clusters) และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น หากพิจารณาในด้านเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และผู้ประกอบการ จะทำให้องค์กรนั้นเกิดประสิทธิภาพคือ การผลิต การจำหน่ายสินค้าและบริการมีต้นทุนต่ำ สามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า หรือผู้บริโภคสินค้าเกษตรปลายทางได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาให้เกิดความพึงพอใจในผู้บริโภคสินค้าเกษตรที่เป็นเป้าหมายสุดท้ายของเครือข่ายวิสาหกิจเกษตร จะต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งในรายละเอียดของการบริหารจัดการในองค์กร โดย

สามารถอธิบายได้ด้วยห่วงโซ่แห่งคุณค่า ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างคุณค่าของสินค้า
 เกษตรให้เพิ่มสูงขึ้นได้ ในการสร้างคุณค่าสินค้าเกษตรให้เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้บริโภคนั้น มีกระบวนการ
 มากมาย หากเปรียบเทียบกิจการเป็นห่วงหนึ่งๆ แล้ว การสร้างคุณค่าในแต่ละห่วงโซ่จะประกอบไปด้วย
 กิจกรรมต่างๆ ดังที่ Michael E. Porter ได้เสนอไว้ทั้งสิ้น 9 กิจกรรม แบ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐาน (primary
 activities) 5 กิจกรรม และกิจกรรมสนับสนุน (support activities) 4 กิจกรรม ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กิจกรรมพื้นฐานและกิจกรรมสนับสนุน

1. กิจกรรมพื้นฐาน เป็นกิจกรรมการดำเนินธุรกิจของกิจการมีอยู่ 5 กิจกรรมได้แก่
 - 1.1 โลจิสติกส์ขาเข้า (inbound logistics)
 - 1.2 การปฏิบัติการ (operations)
 - 1.3 โลจิสติกส์ขาออก (outbound logistics)
 - 1.4 การตลาดและการขาย (marketing and sales)
 - 1.5 การบริการ (service)

การดำเนินงานของกิจการใดๆ โดยทั่วไปได้ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นปกติอยู่แล้ว เพียงแต่
 บางกิจการอาจเน้นกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งมากกว่ากิจกรรมอื่น แต่หากกิจการที่ตระหนักในการสร้าง

คุณค่านั้นจะต้องมีการจัดการเชิงระบบโดยผสมผสานให้กิจกรรมต่างๆ สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดี เช่น หากมีการจัดการโลจิสติกส์เข้าได้อย่างมีประสิทธิภาพจะได้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ เข้าสู่กระบวนการปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง สินค้าที่ได้ก็มีคุณภาพ พร้อมกระจายออกสู่ตลาด การจัดการกิจกรรมพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคสินค้าเกษตรเกิดความพึงพอใจและมั่นใจในบริการที่ได้รับ กล่าวก็คือสินค้าและบริการนั้นจะมีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ผลก็คือ วิสาหกิจจะสามารถขายผลผลิตที่มีคุณค่านั้นได้มากขึ้นและสามารถกำหนดราคาได้ดีขึ้นด้วย

2. กิจกรรมสนับสนุน องค์ประกอบที่จะสร้างให้การดำเนินกิจกรรมพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีนั้นจะประกอบด้วยกิจกรรมสนับสนุน 4 กิจกรรม ได้แก่

2.1 การจัดหา (procurement)

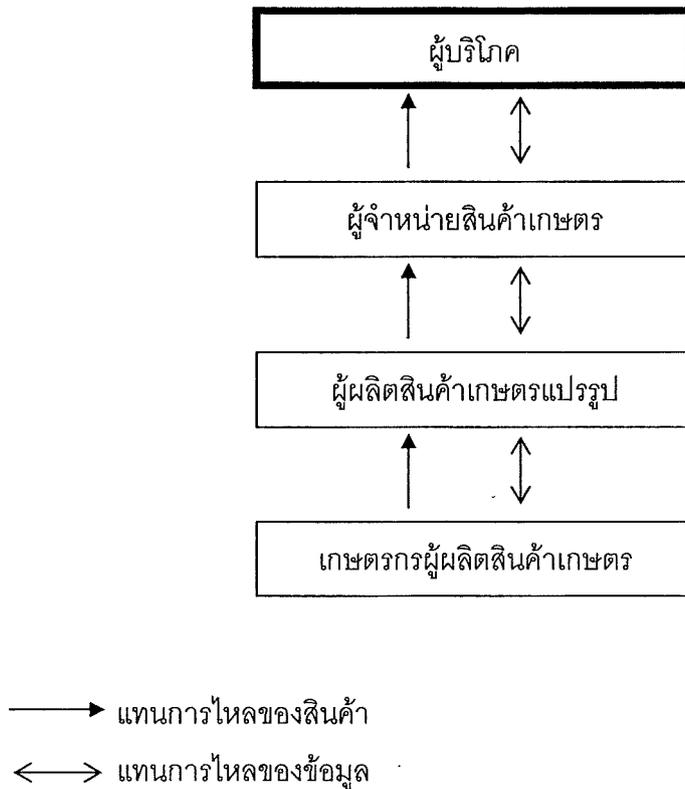
2.2 การพัฒนาเทคโนโลยี (technology development)

2.3 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (human resource management)

2.4 โครงสร้างพื้นฐานของกิจการ (firm infrastructure)

กิจกรรมทั้ง 4 ประการนี้มีหน้าที่สนับสนุนให้ทุกกิจกรรมพื้นฐานสามารถดำเนินการด้วยความสะดวกรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น การจัดหาเงินทุน เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับปรุงกระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรและการบริการลูกค้า รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการดำเนินงานด้านต่างๆ จะช่วยสนับสนุนให้กิจการสามารถสร้างคุณค่าดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และมีความได้เปรียบแข่งขันกับองค์กรภายนอกอื่นๆ ได้

การดำเนินงานเพื่อสร้างคุณค่าขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง อาจยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ทั้งหมด จะต้องอาศัยองค์กรอื่นๆ ตั้งแต่ต้นน้ำของการผลิต ไปจนกระทั่งปลายน้ำซึ่งจะส่งต่อผลผลิตไปสู่ผู้บริโภค ห่วงโซ่แห่งคุณค่าของแต่ละองค์กรย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับ ห่วงโซ่แห่งคุณค่าของอื่นๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์กรหนึ่งๆ นอกจากจะต้องวางกระบวนการจัดการภายในกิจการแล้ว ยังต้องสามารถบริหารเครือข่ายและความสัมพันธ์สู่องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังภาพที่ 2.2

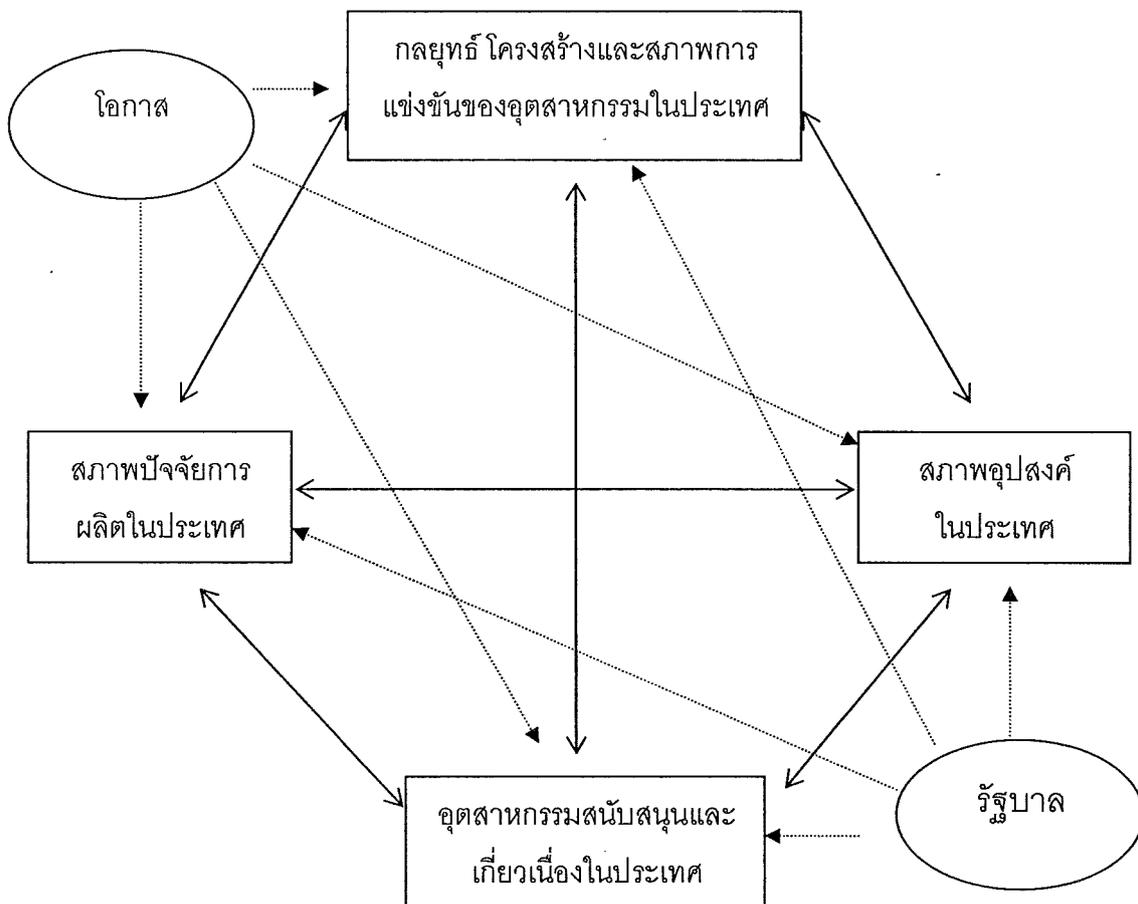
ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของภาคการเกษตรและผู้บริโภค

จากภาพจะเห็นว่าหากการบริโภคมีการเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อเนื่องไปถึงเกษตรกร โดยเกษตรกรจะได้รับผลกระทบสูงสุดเนื่องจากผู้จำหน่ายสินค้าจะสามารถหาสินค้าเกษตรอื่นมาทดแทนได้ ส่วนผู้แปรรูปสินค้าเกษตรจะเปลี่ยนไปใช้วัตถุดิบอื่นๆ หรือปรับปรุงสินค้าของตนเอง ส่วนเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้นอาจต้องเลิกอาชีพ และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเพราะการเกษตรจะมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม

การบริโภคเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ
 การบริโภคภายในประเทศ ซึ่งก็คืออุปสงค์ภายในประเทศถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ดังที่ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Competitive Advantage of Nations ว่าปัจจัยที่กำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ (Porter Michael E. 1998)

1. สภาพปัจจัยการผลิตภายในประเทศ (Factor Conditions)
2. สภาพอุปสงค์ในประเทศ (Demand Conditions)
3. อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่องในประเทศ (Related and Supporting Industries)
4. กลยุทธ์ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ (Firm Strategy Structure and Rivalry)

โดยปัจจัยทั้งสี่ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และประกอบเข้าเป็นระบบเดียวกันที่เรียกว่า “แบบจำลองเพชร (Diamond Model)”

ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ในแบบจำลองเพชร

1. สภาพปัจจัยการผลิตในประเทศ จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ

1.1 ปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยขั้นสูง

1.1.1 ปัจจัยพื้นฐาน หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิอากาศ ตำแหน่งที่ตั้ง แรงงานที่ไม่ชำนาญและกึ่งชำนาญ รวมทั้งทุนประเภทหนี้

1.1.2 ปัจจัยขั้นสูง หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคมสมัยใหม่ บุคลากรที่ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมระดับสูง

1.2 ปัจจัยทั่วไปและปัจจัยเฉพาะทาง

1.2.1 ปัจจัยทั่วไป หมายถึง ระบบถนน แหล่งเงินทุนประเภทหนี้ บุคลากรระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าที่ไม่จำกัดว่าต้องใช้กับอุตสาหกรรมใด

1.2.2 ปัจจัยเฉพาะทาง หมายถึง บุคลากรที่ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมเฉพาะทาง ซึ่งอาจเป็นการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี โครงสร้างพื้นฐานสำหรับจุดมุ่งหมายเฉพาะทาง วิทยาการความรู้ขั้นสูงเฉพาะทาง ปัจจัยเฉพาะทางที่ใช้ได้กับบางอุตสาหกรรมเป็นการเฉพาะเท่านั้น

การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันหรือข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันจะต้องมีการพัฒนาและเพิ่มปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่องจากปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยทั่วไป สู่อุปกรณ์ขั้นสูงหรือปัจจัยเฉพาะทาง โดยมาตรฐานในการแบ่งระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับปัจจัยขั้นสูงและปัจจัยทั่วไปกับปัจจัยเฉพาะทางจะสูงขึ้นพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

2. สภาพอุปสงค์ในประเทศ มีความสำคัญที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบถ้าความต้องการของผู้บริโภคเกิดก่อนและตรงกับความต้องการของประเทศอื่น ลักษณะของตลาดในประเทศจะมีผลต่อการตีความและการรับรู้ของกิจการในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยที่กิจการในประเทศจะมีข้อได้เปรียบในการแข่งขันถ้าผู้บริโภคในประเทศเป็นผู้บริโภคที่มีมาตรฐานและเรียกร้องมาก เพราะจะทำให้กิจการต้องมีการปรับปรุงสร้างนวัตกรรมและยกระดับให้สูงขึ้น ลักษณะของอุปสงค์ที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันมี 3 ลักษณะคือ

2.1 ส่วนผสมของอุปสงค์ภายในประเทศ อุปสงค์ในประเทศจะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันเมื่ออุตสาหกรรมนั้นมีส่วนครองตลาดใหญ่กว่าหรือชัดเจนกว่าในตลาดในประเทศ

มากกว่าตลาดต่างประเทศ กิจกรรมจะได้เปรียบการแข่งขันระหว่างประเทศในตลาดส่วนที่คล้ายคลึงกับอุปสงค์โลกถ้าตลาดส่วนนั้นเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม

2.2 ผู้ซื้อที่แท้จริง คือผู้ที่เป็นกิจ สถาบัน องค์กร โรงงานต่างๆ ช่องทางจำหน่าย แม้กระทั่งผู้บริโภค โดยถ้าผู้ซื้อในประเทศเป็นผู้ที่แท้จริงก็จะตัวมาตรฐานไว้สูงเวลาเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ เท่ากับเป็นแรงกดดันให้กิจการต้องพัฒนาสินค้าขึ้นมาซึ่งเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขัน

2.3 อุปสงค์ในประเทศเกิดขึ้นก่อนประเทศอื่น ถ้าอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการเกิดขึ้นในประเทศก่อน แล้วจึงเกิดในต่างประเทศภายหลัง จะทำให้ได้เปรียบด้านการแข่งขันระหว่างประเทศ แต่ถ้าอุปสงค์ที่เดิขึ้นในประเทศเกิดเฉพาะในประเทศนั้นไม่เกิดเป็นอุปสงค์สากล อุตสาหกรรมในประเทศสำหรับอุปสงค์นั้นก็เสียเปรียบด้านการแข่งขันระหว่างประเทศ

2.4 นอกจากอุปสงค์ทั้งสามลักษณะที่จะทำให้ได้เปรียบการแข่งขันแล้ว ขนาดของอุปสงค์ก็เป็นปัจจัยที่จะทำให้ได้เปรียบการแข่งขัน เนื่องจาก ตลาดขนาดใหญ่มีโอกาสสูงกว่าตลาดขนาดเล็กที่จะลดต้นทุนต่อหน่วยที่เกิดจากการผลิตครั้งละมากๆ หรือสามารถลดต้นทุนที่เกิดจากการสะสมความชำนาญที่ได้จากการผลิตหลายๆ ครั้ง อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับขนาดของอุปสงค์ในประเทศอาจไม่สำคัญนักในกรณีที่อุปสงค์ในประเทศมีขนาดเล็กแต่สามารถเพิ่มขนาดอุปสงค์ได้ในด้านการส่งออก อย่างไรก็ตามตลาดขนาดใหญ่จะมีความสำคัญและช่วยส่งเสริมให้เกิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศได้ก็ต่อเมื่อเสริมด้วยลักษณะที่ดีของอุปสงค์ในประเทศ ตลาดขนาดใหญ่จะไม่สำคัญและจะไม่ช่วยส่งเสริมให้เกิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศถ้าขาดซึ่งลักษณะที่ดีของอุปสงค์ในประเทศ

3. อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่องในประเทศ จะมีประโยชน์และช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมหลักให้ได้เปรียบทางการแข่งขันระหว่างประเทศ เนื่องมาจากเหตุผลปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

3.1 ช่องทางที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและบางครั้งมีสิทธิพิเศษมากกว่าผู้อื่นในต่างประเทศในการเข้าถึงวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ดีที่สุด

3.2 ความร่วมมือกันอยู่ตลอดเวลาระหว่างกิจการผู้ใช้กับกิจการผู้ผลิตวัตถุดิบ ซึ่งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบด้านการแข่งขันของกิจการ โดยเฉพาะถ้ากิจการทั้งสองมีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศเดียวกันหรือใกล้กัน

3.3 ความร่วมมือกันอยู่ตลอดเวลาในกระบวนการนวัตกรรมและกระบวนการยกระดับ ซึ่งจะช่วยให้อุตสาหกรรมมองเห็นวิธีใหม่ โอกาสใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ กิจการมีช่องทางที่รวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล

4. กลยุทธ์โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ

4.1 กลยุทธ์และโครงสร้างของกิจการ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีผลต่อการที่กิจการจะเลือกใช้กลยุทธ์และโครงสร้างใดกิจการส่วนใหญ่ที่อยู่ในประเทศเดียวกันมักจะมีลักษณะร่วมบางประการที่แตกต่างจากกิจการในต่างประเทศ กิจการที่ประสบความสำเร็จจะหว่างประเทศมักมีข้อได้เปรียบแห่งความได้เปรียบเชิงแข่งขันที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ และโครงสร้างของกิจการ โดยแสดงถึงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ

4.2 สภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ ประเทศที่มีกิจการที่เป็นผู้นำในตลาดโลกในอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งนั้น จะมีผู้แข่งขันมากมาย พร้อมทั้งมีสภาพการแข่งขันในประเทศที่เข้มข้น ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงกดดันแก่กันและกันให้ต้องพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมนั้นๆ การแข่งขันในประเทศยังสร้างข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรมนั้น เนื่องจากความคิดดีๆ ถูกเลียนแบบและปรับปรุงโดยผู้แข่งขันในประเทศ นวัตกรรมของอุตสาหกรรมโดยรวมจึงเกิดขึ้นได้เร็ว ความคิดจะแพร่กระจายในประเทศเร็วกว่าระหว่างประเทศ ซึ่งกระบวนการแข่งขันจะทวีประโยชน์มาก ถ้าผู้แข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันจะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณหรือเมืองเดียวกันด้วย

นอกจากปัจจัยหลักทั้งสี่แล้วยังมีปัจจัยประกอบอีก 2 ปัจจัยที่อาจเป็นปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนหรืออุปสรรคต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ ปัจจัยทั้งสอง คือ โอกาส และรัฐบาล

โอกาส หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่อยู่นอกเหนือความควบคุมของกิจการต่างๆ ในอุตสาหกรรม โดยมีบ่อยครั้งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐบาลในประเทศนั้นด้วย แต่อาจจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลประเทศอื่น โอกาสสำคัญต่อการกำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ เพราะโอกาสก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรมหรือเป็นข้อได้เปรียบแห่งความได้เปรียบเชิงแข่งขันของอุตสาหกรรม

รัฐบาล จัดเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัจจัยหลักทั้งสี่ โดยผลกระทบเป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ กล่าวคือ รัฐบาลอาจส่งเสริมหรือขัดขวางการเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตามก็รัฐบาลไม่มีความสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบของประเทศได้เองโดยตรง การสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศเป็นบทบาทโดยตรงของภาคเอกชน

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (Strengths Weaknesses Opportunities and Threats –SWOT) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก(External environments) และสภาวะแวดล้อมภายใน (Internal environments) อันเป็นสภาวะแวดล้อมเฉพาะภายในองค์กรของธุรกิจนั้น

1. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก เป็นการพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ทั้งสภาวะแวดล้อมจุลภาคและมหภาค เพื่อให้ทราบว่าสภาวะแวดล้อมภายนอกโดยรวมนั้นจะสร้างโอกาสหรืออุปสรรคต่อการดำเนินการได้อย่างไร

1.1 การวิเคราะห์โอกาส คือการวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวย ที่องค์กรหรือประเทศจะได้รับจากสภาวะแวดล้อมภายนอก เช่น แนวโน้มการค้าของโลกจะเปิดเสรีมากขึ้น เนื่องจากการยอมรับในข้อตกลงเขตการค้าเสรี ซึ่งส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเปิดตลาดภายในประเทศของตน ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสในการค้าต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าเกษตรในตลาดโลกเพิ่มขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศอุตสาหกรรมที่สนใจบริโภคผลไม้ในเขตร้อน (Tropical Fruits) เพิ่มขึ้นเป็นโอกาสในการเพิ่มการส่งออกผลไม้ไทยไปจำหน่ายต่างประเทศมากขึ้น สร้างโอกาสการลงทุนขยายสวนผลไม้ เช่น มังคุด เป็นต้น ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสทางธุรกิจให้แก่ธุรกิจผลไม้แช่แข็งเพื่อทำผลไม้แช่แข็งเพื่อส่งออก

ผู้ที่ประกอบการทางธุรกิจการเกษตรจะต้องวิเคราะห์ว่า โอกาสที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมั่นในระดับใด มีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่โอกาสจะเกิดขึ้นเมื่อไรระยะเวลายาวนานเพียงพต่อการที่จะลงทุนคุ้มค่าต่อการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์หรือไม่ และที่สำคัญคือ โอกาสนั้นสร้างธุรกิจได้มีขนาดใหญ่เล็กเพียงใด ขนาดของตลาดคิดเป็นมูลค่าตัวเงินอยู่ในระดับใด เช่น เป็นร้อยล้านบาทหรือเป็นหมื่นล้านบาท เป็นต้น เพื่อธุรกิจจะได้เปรียบเทียบว่าถ้าจะลงทุนแล้วจะทำเป็นธุรกิจหนึ่งที่คุ้มค่าหรือไม่

1.2 การวิเคราะห์อุปสรรค คือ การวิเคราะห์ข้อจำกัด เป็นการพิจารณาว่าสภาวะแวดล้อมภายนอกได้สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขึ้นมา ในบางครั้งสิ่งที่เป็นโอกาสของธุรกิจหนึ่งอาจเป็นข้อจำกัดของอีกธุรกิจหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผลที่เราพิจารณานั้นจะเป็นลบหรือบวก ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคสำคัญของธุรกิจคือ ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เช่น ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในญี่ปุ่น มีผลกระทบต่อการส่งออกเนื้อไก่ไทยไปญี่ปุ่นเนื่องจาก

อุปสงค์ลดลง ขณะเดียวกันภาวะทางเศรษฐกิจของไทยที่มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นทำให้ประเทศไทยประสบกับปัญหาค่าแรงงานสูงขึ้น เมื่อผนวกกับผลกระทบของนโยบายการควบคุมการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ทำให้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ต้องซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ในราคาที่สูงขึ้น ต้นทุนผู้เลี้ยงไก่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถส่งออกเนื้อไก่ไปแข่งขันในตลาดญี่ปุ่นได้มากขึ้นด้วยต้นทุนวัตถุดิบที่ต่ำกว่าค่าแรงงานต่ำกว่า และยังสามารถใช้ความได้เปรียบเรื่องค่าขนส่งที่ต่ำกว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าตลาดแข่งกับประเทศไทย

การวิเคราะห์อุปสรรคนั้นก็เช่นเดียวกับการวิเคราะห์โอกาส กล่าวคือ ต้องทราบว่าผลกระทบนั้นจะรุนแรงมากน้อยเพียงไรมีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่จะได้รับผลกระทบนั้นระยะเวลายาวนานเพียงไร ความเสียหายที่อาจได้รับมีสูงต่ำมากน้อยเพียงไร

2. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ภายในธุรกิจในระดับกิจการหรือระดับประเทศเปรียบเทียบกัน สภาวะแวดล้อมภายในคือ ปัจจัยด้านตลาด การเงิน การผลิต และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในธุรกิจ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรม ระบบการบริหาร ฯลฯ เป็นต้น ในส่วนนี้จะมีการกล่าวกันเป็นอย่างมากในการบริหารธุรกิจโดยทั่วไปอยู่แล้ว และเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องทราบก่อน เพราะเป็นเรื่องของตนเอง กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของธุรกิจเอง

2.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง คือ การพิจารณาหาความได้เปรียบอันเป็นจุดเด่น หรือความสามารถที่เหนือกว่าของธุรกิจ หากเป็นกิจการจะพบว่ากิจการใหญ่ย่อมได้เปรียบในเรื่องของชื่อเสียง ฐานะทางการเงินที่เข้มแข็งมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง มีเทคโนโลยีที่เหนือกว่า การแข่งขันในทางธุรกิจย่อมได้เปรียบเมื่อเทียบกับคู่แข่งที่มีขนาดเล็กกว่าในแง่ของประเทศ

2.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน คือ การพิจารณาความเสียเปรียบ ซึ่งเป็นความสามารถที่ด้อยกว่าคู่แข่งทางธุรกิจ อาจเป็นปัญหาของธุรกิจที่จะต้องทำการแก้ไขให้ได้ หรือลดความเสียเปรียบลงให้ได้ต่ำสุด ให้เหมาะสมกับสภาพการแข่งขันทางธุรกิจ จุดอ่อนนี้จะมีอยู่ในธุรกิจอยู่เสมอ มากบ้างน้อยบ้าง แม้แต่ธุรกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงเป็นผู้นำอยู่ก็ตาม

การวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix

ตาราง TOWS Matrix เป็นเครื่องมือจับคู่ที่สำคัญที่ช่วยให้สามารถพัฒนากลยุทธ์ได้ถึง 4 แบบ คือ กลยุทธ์ SO กลยุทธ์ WO กลยุทธ์ ST และกลยุทธ์ WT การประเมินปัจจัยภายในและภายนอก

ที่สำคัญ เป็นส่วนที่ยากที่สุดในการพัฒนาตาราง TOWS นี้ และยังต้องการการใช้ดุลยพินิจที่ดี (Good judgment) และผู้วิเคราะห์พึงพิจารณาไว้ว่าไม่มีการจับคู่ใดที่ดีที่สุด

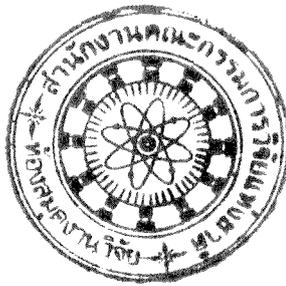
1. กลยุทธ์ SO ใช้จุดแข็งของกิจการไปฉวยประโยชน์จากโอกาสภายนอก (Use strengths to take advantage of opportunities) เป็นกลยุทธ์ที่อยู่ในตำแหน่งซึ่งจุดแข็งสามารถไปฉวยประโยชน์จากแนวโน้มและเหตุการณ์ภายนอก เมื่อกิจการมีจุดอ่อนที่สำคัญ กิจการจะต้องต่อสู้เพื่อเอาชนะมันและทำให้จุดอ่อนกลายเป็นจุดแข็ง เมื่อองค์กรเผชิญหน้ากับอุปสรรคที่สำคัญ องค์กรจะมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงมัน

2. กลยุทธ์ WO มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนภายใน โดยฉวยโอกาสจากภายนอก (Overcome weaknesses by taking advantage of opportunities) ในบางครั้งอาจมีโอกาสดำเนินการภายนอกเกิดขึ้น แต่กิจการมีจุดอ่อนภายในที่เป็นข้อจำกัดไม่ให้กิจการฉวยประโยชน์จากโอกาสนั้น เช่น ผู้บริโภคในญี่ปุ่นมีความต้องการบริโภคมังคุดจากประเทศไทยเป็นอย่างมาก แต่การผลิตของไทยเพื่อให้ได้มังคุดที่มีคุณภาพตามต้องการยังมีน้อย ต้องอาศัยการปรับปรุงเทคโนโลยีทั้งการผลิต การเก็บรักษา และการขนส่ง ทางเลือกหนึ่งที่เป็นไปได้ของกลยุทธ์ WO คือ การได้มาซึ่งเทคโนโลยีนี้โดยการร่วมทุน (Joint venture) กับกิจการอื่น ทางเลือกอื่นได้แก่ จ้างและฝึกอบรมเกษตรกร และผู้ประกอบการให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยีนี้

3. กลยุทธ์ ST ใช้จุดแข็งของกิจการหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบของอุปสรรค (Use strengths to avoid threats) ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยมีจุดแข็งในด้านการเป็นผู้นำการส่งออกข้าว และมีข้าวที่มีหลากหลายในคุณภาพ ขณะที่คู่แข่งสำคัญของไทยคือ เวียดนาม สามารถเพิ่มผลผลิตข้าว มีแรงงานราคาถูก และจำหน่ายข้าวในราคาต่ำกว่าประเทศไทย ดังนั้นไทยจึงแข่งขันในด้านความเป็นผู้นำด้านคุณภาพที่เหนือกว่าเวียดนาม เป็นต้น

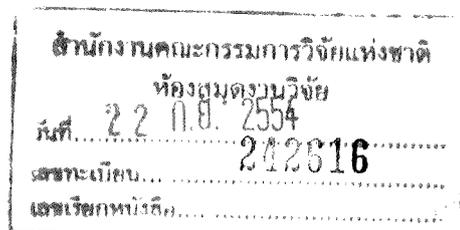
4. กลยุทธ์ WT เป็นกลวิธีเชิงรับหรือป้องกัน ที่มุ่งตรงไปที่การลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรค (Minimize weaknesses and avoid threats) เป็นกลยุทธ์เมื่อต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคและภายในยังมีจุดอ่อน ดังเช่น ในกรณีการส่งออกข้าว ประเทศไทยยังมีจุดอ่อนในด้านประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาเทคนิควิธีทั้งในด้านการปลูก การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และการสีข้าว เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น

การวิเคราะห์ TOWS Matrix เป็นแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 รูปแบบของตาราง TOWS Matrix

<p style="text-align: center;">ทิ้งว่างไว้ (Always Leave Blank)</p>	<p>STRENGTHS – S: จุดแข็ง รายการจุดแข็ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 	<p>WEAKNESSES – W: จุดอ่อน รายการจุดอ่อน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6.
<p>OPPORTUNITIES-O รายการโอกาส</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 	<p>SO STRATEGIES ใช้จุดแข็ง ฉวยประโยชน์จากโอกาส</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 	<p>WO STRATEGIES เอาชนะจุดอ่อน โดยฉวยประโยชน์จากโอกาส</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6.
<p>THREATS – T รายการอุปสรรค</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 	<p>ST STRATEGIES ใช้จุดแข็ง หลีกเลี่ยงอุปสรรค</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 	<p>WT STRATEGIES ลดจุดอ่อนให้ เหลือน้อยที่สุดและหลีกเลี่ยง อุปสรรค</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6.

ในตารางที่ 2.1 จะเห็นว่าตาราง TOWS ประกอบด้วย 9 เซลล์ เป็นเซลล์ที่แสดงปัจจัยสำคัญ 4 เซลล์ คือ จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และอุปสรรค (T) และเป็นเซลล์ที่แสดงกลยุทธ์ 4 เซลล์ ได้แก่ SO, WO, ST และ WT สำหรับเซลล์ข้างบนสุดเป็นเซลล์ว่างให้ปล่อยทิ้งไว้ ขั้นตอนในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. กำหนดโอกาสที่สำคัญขององค์กร
2. กำหนดอุปสรรคที่สำคัญขององค์กร
3. กำหนดจุดแข็งขององค์กร
4. กำหนดจุดอ่อนขององค์กร
5. จับคู่จุดแข็งกับโอกาสและบันทึกผลลัพธ์ของกลยุทธ์ SO ในเซลล์ที่เหมาะสม
6. จับคู่จุดอ่อนกับโอกาสและบันทึกผลลัพธ์ของกลยุทธ์ WO
7. จับคู่จุดแข็งกับอุปสรรคและบันทึกผลลัพธ์ของกลยุทธ์ ST
8. จับคู่จุดอ่อนกับอุปสรรคและบันทึกผลลัพธ์ของกลยุทธ์ WT

จุดมุ่งหมายของแต่ละขั้นตอนในเครื่องมือจับคู่ (Matching tool) คือ การหาแนวทางกลยุทธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้ (Feasible alternative strategies) ไม่ใช่การคัดเลือกหรือการกำหนดว่ากลยุทธ์อะไรดีที่สุด เพราะฉะนั้นกลยุทธ์ไม่ทั้งหมดที่พัฒนาในตาราง TOWS จะได้รับการคัดเลือกเพื่อนำไปปฏิบัติ

ตอนที่ 2 เขตการค้าเสรี

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หมายถึง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันภายในกลุ่ม โดยการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุดหรือเท่ากับร้อยละ 0 และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีตมุ่งในด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก แต่เขตการค้าเสรีในระยะหลังๆ นั้นรวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (services) และการลงทุนตลอดจนความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ

ในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีนี้มิได้ทั้งที่เป็นข้อตกลงของหลายประเทศในลักษณะของความตกลงพหุภาคีหรือความตกลงของภูมิภาคประเทศ เช่น ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน หรืออาฟ

ตา (ASEAN Free Trade Area : AFTA) และข้อตกลงระหว่างสองประเทศในลักษณะของความตกลงทวิภาคี ซึ่งปัจจุบันได้มีหลายประเทศจับคู่และทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกัน เช่น ข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกากับสิงคโปร์ และไทยกับประเทศต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้หลายประเทศได้ใช้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธีในการสร้างพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุน

การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 24 และ Enabling Clause (The 1979 Decision on Differential and More Favorable Treatment Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries) ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade :GATT) และมาตรา 5 ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services :GATS) กล่าวคือ FTA จะต้องครอบคลุมการค้าสินค้ามากพอ (Substantially all trade in products) หรือบริการสาขาต่างๆ มากพอ (Substantial sectoral coverage) และจะต้องแจ้งเรื่องการทำ FTA ต่อ WTO

ในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศต่างๆ ได้ครอบคลุมทั้งการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ซึ่งสินค้าเกษตรได้เป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา ดังนั้น การที่ประเทศไทยได้มีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีทั้งระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคต่างๆ จึงทำให้ไทยต้องยอมรับพันธกรณีและข้อผูกพันตามข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกนี้ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ อาทิ ในกรณีที่สินค้าเกษตรที่ไทยเป็นผู้ส่งออกสำคัญและประเทศผู้นำเข้าได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศของตนนั้น ประเทศเหล่านั้นจะต้องเปิดตลาดของตนและนำเข้ามากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีทำให้การส่งออกสินค้าเกษตรของไทยขยายตัวมากขึ้นและส่งผลดีต่อเกษตรกรไทย แต่ในกรณีสินค้าเกษตรที่ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันต่ำและผลของการทำข้อตกลงทำให้ไทยต้องเปิดตลาดสินค้ามากขึ้นจะส่งผลให้ไทยนำเข้าสินค้านี้มากขึ้นซึ่งอาจเป็นผลดีต่อผู้บริโภคในแง่ที่ทำให้มีสินค้าบริโภคได้หลากหลายและมีปริมาณมากขึ้น แต่เกษตรกรไทยอาจต้องประสบปัญหาที่ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าและอาจต้องล้มเลิกการผลิตไปในที่สุด

ดังนั้น การวิจัย"การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรีด้านการบริโภคสินค้าเกษตร" จะมุ่งศึกษาถึงผลของข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่มีต่อการบริโภคสินค้าเกษตรไทย โดยเป็นการ

มุ่งศึกษาในด้านสินค้าเกษตรนำเข้าอันเป็นผลมาจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีและเป็นสินค้าเกษตรที่
จำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่เกิดขึ้นแล้วสามารถใช้เป็น
แนวทางในการเตรียมความพร้อมหรือการปรับตัวต่อการบริโภคสินค้าเกษตรของไทยได้ต่อไป

ตอนที่ 3 ข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศไทยและประเทศ ต่างๆ

ความเป็นมา การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีของไทยกับประเทศต่างๆ ได้
เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2543 โดยเริ่มมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-เกาหลีใต้
ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2543 และหลังจากนั้นก็ได้มีการศึกษาความเป็นไปได้ของไทยในการทำ FTA กับ
ประเทศต่างๆ มากขึ้น เช่น จีน สหรัฐอเมริกา อินเดีย แอฟริกาใต้ เป็นต้น จนถึงปี 2550 ประเทศไทยได้
มีการลงนามในข้อตกลงเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ แล้ว 7 ประเทศ ได้แก่ บาหลีเรน
จีน อินเดีย เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น สำหรับประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในระหว่างดำเนินการ เช่น
สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3.1 ไทย -บาหลีเรน

ไทยและบาหลีเรนได้ลงนามในกรอบความตกลงการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด
ระหว่างไทย-บาหลีเรนเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2545 ซึ่งต่อมาทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้จัดตั้งคณะทำงาน
ด้านเทคนิคไทย-บาหลีเรน (Technical Expert Group: TEG) เพื่อจัดทำรายละเอียดความตกลง รวมทั้ง
การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกันโดยจะครอบคลุมการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ และการ
ลงทุน ตลอดจนความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ความตกลงจะมีผลบังคับใช้เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายมีการ
แลกเปลี่ยน Notice of Fulfillment ระหว่างกัน

ในการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าทั้งสองฝ่ายได้แบ่งแนวทางการลดภาษีสินค้าออกเป็น 2 ส่วน
ได้แก่ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที และการลดภาษีสินค้าทั่วไป ดังนี้

1) การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest: EH) ทั้งสองฝ่ายได้เจรจาจัดทำ
รายการสินค้าที่จะลดภาษีในเบื้องต้นจำนวน 626 รายการ โดยจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 และ ร้อย
ละ 3 ทันทีเมื่อความตกลงมีผลบังคับใช้ อาทิ ข้าวและสินค้าหมวดอาหาร น้ำมันสำเร็จรูปและก๊าซ

ธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์พลาสติก สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อะลูมิเนียม เครื่องปรับอากาศ เคมีภัณฑ์ เสื้อผ้า สตรี อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายปี 2547 ฝ่ายบาหลีเรนได้แจ้งว่ามีปัญหาในการดำเนินการภายในที่จะลดภาษีเฉพาะสินค้า Early Harvest จึงขอเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเจรจาให้ครอบคลุมทุกรายการ โดยให้นำรายการสินค้า Early Harvest มารวมในความตกลงฉบับเดียว

2) การลดภาษีสินค้าทั่วไป ทั้งสองฝ่ายจะเจรจาลดภาษีให้แล้วเสร็จภายในปี 2553 โดยแบ่งรายการสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1) กลุ่มสินค้า *Fast Track* ประกอบด้วยสินค้าประมาณร้อยละ 40 ของสินค้าส่วนที่เหลือทั้งหมด โดยจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2548

2.2) กลุ่มสินค้า *Normal Track* ครอบคลุมสินค้าประมาณร้อยละ 40 ของสินค้าส่วนที่เหลือทั้งหมด จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ในปี 2550

2.3 - กลุ่มสินค้า *Other Products* ครอบคลุมสินค้าประมาณร้อยละ 20 ของสินค้าส่วนที่เหลือทั้งหมด จะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ในปี 2553

ประเทศบาหลีเรนและไทยมีโครงสร้างการผลิตที่ไม่แข่งขันกัน โดยบาหลีเรนมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทรายและหินซึ่งไม่เหมาะกับการเกษตรกรรม แต่มีทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรทางทะเล ขณะที่ไทยเป็นประเทศที่มีผลผลิตการเกษตรเพื่อการส่งออก เมื่อเปิดเสรีการค้าต่อกันไทยจะสามารถส่งออกสินค้าโดยเฉพาะสินค้าเกษตรและอาหาร ประเภทข้าว ผลไม้สด และปลาสด การเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทย-บาหลีเรนจะให้ผลดีกับไทยในแง่ศักยภาพรองรับสินค้าไทยได้เพียงส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญจะเป็นประเทศที่เป็นแหล่งวัตถุดิบให้ไทย และเป็นประตูการค้าสู่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค บาหลีเรนถือเป็นประตูส่งออกสินค้าไปตะวันออกกลาง

อย่างไรก็ดี ความตกลงที่จะให้ลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest) จำนวน 626 รายการในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ยังไม่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากบาหลีเรนอยู่ระหว่างขั้นตอนการขอความเห็นชอบจากรัฐสภา (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ 2550)

3.2 ไทย – จีน

การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย – จีนมีจุดเริ่มต้นจากการลงนามในกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน – จีน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางสำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดเสรีการค้าสินค้า บริการ การ

ลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ และต่อมาทั้งสองฝ่ายได้สามารถสรุปการเจรจาและลงนามในความตกลงด้านการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน-จีนในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

การเปิดเสรีการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน-จีนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที และการลดภาษีสินค้าทั่วไป ดังนี้

1) การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest) ครอบคลุมสินค้าเกษตรภายใต้พิกัดศุลกากร HS 01-08 รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (specific products) ที่มีผลเฉพาะกับประเทศที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น เช่น ไทยกับจีนได้ตกลงที่จะเร่งลดภาษีระหว่างกันอีก 2 รายการ คือ ถ่านหินแอนทราไซต์และถ่านหินโค้ก/เซมิโค้ก โดยให้จีนและอาเซียนเดิม 6 ประเทศ เริ่มต้นการลดภาษีในวันที่ 1 มกราคม 2547 และลดภาษีลงเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2549 และให้ความยืดหยุ่นกับอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ในอัตราและระยะเวลาเริ่มลดภาษีแต่ต้องลดภาษีเป็น ร้อยละ 0 ภายในปี 2553

2) การลดภาษีสินค้าทั่วไป แบ่งรายการสินค้าออกเป็น 2 รายการ ได้แก่ รายการสินค้าปกติ ซึ่งมีอัตราภาษีสุดท้ายคือร้อยละ 0 และรายการสินค้าอ่อนไหว ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องการความคุ้มครอง และจะมีระยะเวลาการลด/ยกเลิกภาษีมากกว่าสินค้าปกติ ดังนี้

2.1) สินค้าปกติ (Normal Track) กำหนดให้ลดอัตราภาษีที่สูงกว่าร้อยละ 20 ให้เหลือร้อยละ 20 ในวันที่ 1 มกราคม 2548 ส่วนภาษีที่มีอัตราต่ำกว่าร้อยละ 20 ให้ลดอัตราภาษีลงตามลำดับ และอัตราภาษีของสินค้าทั้งหมดจะต้องลดลงเหลือร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2553 (5 ปี) พร้อมทั้งให้สินค้าจำนวน 150 รายการได้รับความยืดหยุ่นให้ลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ได้ถึงปี 2555 (7 ปี) รวมทั้งให้เพิ่มสินค้าที่จะมีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0-5 จากจำนวนร้อยละ 40 ในปี 2548 เป็นร้อยละ 60 ในปี 2550

2.2) สินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) จะมีได้ไม่เกิน 400 รายการและไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการนำเข้า โดยกำหนดให้ลดอัตราภาษีเหลือร้อยละ 20 ในปี 2555 และมีอัตราภาษีสุดท้ายอยู่ที่ร้อยละ 0-5 ในปี 2561 ส่วนสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Track) ได้ตกลงในเบื้องต้นที่จะกำหนดไม่เกินร้อยละ 40 หรือ 100 รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด โดยต้องเลือกหลักเกณฑ์ที่มีจำนวนรายการน้อยกว่าและลดอัตราภาษีเหลือร้อยละ 50 ในปี 2558

ในการนี้ เนื่องจากไทยและจีนเห็นศักยภาพด้านการค้าระหว่างกันในสินค้าเกษตรพิกัดศุลกากร HS 07-08 คือ ผักและผลไม้ ทั้งสองฝ่ายจึงได้เห็นชอบและร่วมลงนามในความตกลงเร่งลด

ภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2546 โดยให้นำสินค้าในสองหมวดนี้ จำนวน 116 รายการมาเร่งลดภาษีระหว่างกันก่อนประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยให้ลดอัตราภาษีให้เหลือ ร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมา

ดังนั้น การดำเนินการเปิดการค้าเสรี ไทย- จีน จึงมีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ การจัดทำความตกลงไทย - จีน กำหนดขอบเขตสินค้าในขั้นต้นคือ ผักและผลไม้ ซึ่งได้ยกเลิกการเก็บภาษีระหว่างกันตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมา และการดำเนินการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียน-จีน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นต้นมา

3.3 ไทย- อินเดีย

ไทยและอินเดียได้มีการลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย- อินเดียเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2546 โดยสาระสำคัญของกรอบความตกลงฯ จะครอบคลุมการเปิดเสรีทั้ง ในด้านการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ

การเปิดเสรีการค้าสินค้าแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที และการลดภาษีสินค้าทั่วไป ดังนี้

1) การเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที ไทยและอินเดียได้ตกลงที่จะทยอยลดภาษีสินค้า รวม 82 รายการ เช่น เงาะ ลำไย มังคุด ทุเรียน ข้าวสาลี อาหารทะเลกระป๋อง อัญมณีและ เครื่องประดับ (พลอยสี) เม็ดพลาสติก เครื่องปรับอากาศ พัดลม ตู้เย็น เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ บอลล์ แบร์ริง และส่วนประกอบของเครื่องยนต์ เป็นต้น โดยทั้งสองฝ่ายจะลดภาษีลงในอัตราร้อยละ 50 75 และ 100 ของอัตราภาษี MFN applied rates ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2547 จนถึงวันที่ 1 กันยายน 2549 ตามลำดับ

2) การลดภาษีสินค้าทั่วไป ไทยและอินเดียอยู่ระหว่างการหารือร่างตัวบทความตกลง การค้าสินค้า (Draft Agreement on Trade in Goods) ซึ่งสามารถตกลงกันได้ประเด็นสำคัญส่วนใหญ่ โดยการลดภาษีสินค้าระยะต่อไปจะแบ่งออกเป็นเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสินค้าปกติ (normal track) และกลุ่มสินค้าอ่อนไหว (sensitive track) ซึ่งในกลุ่มสินค้าปกติจะแบ่งสินค้าออกเป็นอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จะลดภาษีเป็นศูนย์ และกลุ่มที่ไม่ลดภาษีเป็นศูนย์ แต่ลดลงถึงระดับใดระดับหนึ่ง และ ทั้งสองฝ่ายจะพิจารณาในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต่อไป

อย่างไรก็ดี ได้มีการเร่งเจรจาการเปิดเสรีสินค้าให้แล้วเสร็จเพื่อให้ความตกลงมีผลบังคับใช้ ภายในปี 2550 โดยในการประชุมคณะกรรมการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ครั้งที่ 15 ระหว่าง

วันที่ 20-21 กันยายน 2550 ที่ประเทศอินเดีย การเจรจาอ่อนข้อข้างประสพผลสำเร็จ รายการสินค้าที่จะได้รับการลดภาษีจาก 82 รายการได้เพิ่มเป็นกว่า 3,000 รายการ และคาดว่าจะมีการลงนามความตกลงการค้าสินค้าได้ในไม่ช้า

3.4 ไทย-เปรู

ไทยและเปรูได้มีการลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2546 ซึ่งครอบคลุมการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้า สินค้า บริการ และการลงทุน รวมทั้งการขยายความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะเป็นเขตการค้าเสรีโดยสมบูรณ์ภายในปี 2558

ในด้านการเปิดเสรีการค้าสินค้า ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะยกเลิกภาษีระหว่างกันทันทีที่เริ่มความตกลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด ซึ่งจะครอบคลุมรายการที่มีการนำเข้าระหว่างกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ย 3 ปี ซึ่งประโยชน์ที่ฝ่ายไทยได้รับกระจายอยู่ในสินค้าอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น รถปิคอัพ หลอดไฟฟ้า พลาสติกและผลิตภัณฑ์ เลนส์แว่นตา ยาง โทรศัพท์ เครื่องขยายเสียง คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ เครื่องโทรสาร เป็นต้น ในขณะที่สินค้าส่งออกของเปรูที่จะได้รับได้แก่ สินแร่สังกะสี สินแร่ดีบุก สารฆ่ารา ด้ายและผ้าทอขนสัตว์ ปลาหมึก ซึ่งเป็นสินค้าวัตถุดิบที่ไทยมีความจำเป็นต้องนำเข้าอยู่แล้ว สำหรับสินค้าที่เหลือ ฝ่ายไทยสามารถลดภาษีภายใน 5 ปี ได้ถึงร้อยละ 48 และอีกร้อยละ 2 ซึ่งเป็นสินค้าอ่อนไหวของไทยจะพร้อมลดภาษีเป็น 0 ภายใน 10 ปี และสินค้าโควตาภาษีภายใต้ WTO ที่พร้อมลดภาษีภายใน 15 ปี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเปรูมีท่าทีปกป้องการเปิดเสรีภาคเกษตรมาก อาทิ มี สินค้ามากถึงร้อยละ 32 ของรายการสินค้าทั้งหมดที่ต้องการลดภาษีเกินกว่า 5 ปี ขอให้ถอนข้าวและน้ำตาลออกจากการลดภาษี รวมทั้งขอใช้มาตรการปกป้องพิเศษสำหรับสินค้าเกษตร และคงการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ (surcharge) สินค้าเกษตร 4 รายการ คือ ข้าว ข้าวโพด นมและผลิตภัณฑ์ และน้ำตาล ทั้งสองฝ่ายจึงยังต้องเจรจาข้อสรุปในเรื่องนี้รวมทั้งเรื่องกฎแหล่งกำเนิดสินค้าต่อไป

ในการประชุมเอเปคในเดือนพฤศจิกายน 2549 ได้มีการลงนามในพิธีสารเพิ่มเติมด้านแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อให้การลดภาษีสินค้าบางส่วน (Early Harvest) มีผลในทางปฏิบัติ ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2551

3.5 ไทย – ออสเตรเลีย

ไทยได้มีการลงนามในความตกลงเขตการค้าเสรีกับออสเตรเลียเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2547 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นมา

การเปิดตลาดสินค้า

- ไทยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ในวันที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ประมาณร้อยละ 49 ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ภายใน 20 ปี (2568) มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ 23 สินค้า และให้โควตาเฉพาะสำหรับออสเตรเลีย 8 สินค้า

นอกจากนี้ ไทยจะยกเลิกโควตาภาษีสินค้าเกษตรใน 15 รายการจาก 23 รายการที่ไทยได้ผูกพันไว้ภายใต้ WTO ส่วนที่เหลืออีก 8 รายการได้กำหนดปริมาณให้แก่ออสเตรเลียเป็นการเฉพาะ (specific quota) หรือร้อยละ 10 ของปริมาณที่ไทยผูกพันไว้ภายใต้ WTO ในปี 2547 เช่น มันฝรั่ง กาแฟ ชา ข้าวโพด และน้ำตาล และได้กำหนดอัตราเพิ่มของโควตาในแต่ละปีร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10

- ออสเตรเลียลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ในวันที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ประมาณร้อยละ 83 ของรายการสินค้า เช่น ผักและผลไม้สด สับปะรดกระป๋องและน้ำสับปะรด อาหารสำเร็จรูป รถยนต์ขนาดเล็กและรถปิกอัพ อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น ส่วนรายการสินค้าที่เหลืออีกร้อยละ 17 ออสเตรเลียจะทยอยยกเลิกภาษีภายใน 10 ปี (2558)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมภายในประเทศในการปรับตัว ไทยและออสเตรเลียได้ตกลงที่จะให้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special Safeguard Measures: SSG) สำหรับสินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหวมาก เช่น เนื้อวัวและเนื้อหมู เครื่องในสัตว์อื่นๆ นมและผลิตภัณฑ์นม โดยหากมีการนำเข้าสินค้านี้เกินปริมาณที่กำหนด ประเทศผู้นำเข้าสามารถกลับไปขึ้นภาษีที่อัตราเดิมก่อนเริ่มลดหรืออัตรา MFN ในขณะนั้น โดยใช้อัตราใดที่ต่ำกว่า ซึ่งไทยสามารถใช้มาตรการนี้จนถึงปี 2558/2563

3.6 ไทย- นิวซีแลนด์

ไทยและนิวซีแลนด์ได้ลงนามความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น (Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership) เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 เป็นต้นมา

การเปิดตลาดสินค้า

- ไทยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ในวันที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ประมาณร้อยละ 54 ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2563 มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ 23 สินค้า และให้โควตาเฉพาะสำหรับนิวซีแลนด์ 4 สินค้า

- นิวซีแลนด์ลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ในวันที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ประมาณร้อยละ 79 ของรายการสินค้า ส่วนที่เหลือจะทยอยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2558

3.7 ไทย-ญี่ปุ่น

การเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการเริ่มต้นในปี 2547 การเจรจาในเบื้องต้นทั้งสองฝ่ายได้แบ่งกลุ่มการเจรจาไว้ทั้งสิ้น 21 กลุ่ม อาทิ การเปิดตลาดสินค้าและบริการ การลงทุนและการเคลื่อนย้ายบุคคล ทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการปกป้องทางการค้า พิธีการด้านศุลกากร นโยบายการแข่งขัน และกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

ต่อมาไทยและญี่ปุ่นได้มีการลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2550 ทั้งนี้ความตกลงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

สำหรับสาระสำคัญของความตกลง JTEPA ในด้านการค้าสินค้าจะมีการลด/ยกเลิกภาษีมากกว่าร้อยละ 90 ของรายการสินค้าและมูลค่าการนำเข้า และมี มาตรการปกป้องสองฝ่าย ในกรณีที่มีการลด/ยกเลิกภาษีก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศ

ในด้านสินค้าเกษตร มีการกำหนดโควตาสินค้านำเข้าญี่ปุ่น 5 ปีแรก ประกอบด้วยกล้วยสด (พิกัด 0803.00) มีภาษีร้อยละ 0 ในโควตาปริมาณ 4,000 ตันในปีแรก และทยอยเพิ่มขึ้นปีละ 1,000 ตันในทุกปี สินค้าสับปะรด (พิกัด 0804.30) ภาษีร้อยละ 0 ในโควตาปริมาณ 100 ตันในปีที่ 1 และทยอยเพิ่มขึ้นปีละ 100 ตันทุกปี สินค้าสุกรแปรรูป (พิกัด 1602.41-1602.49) ภาษีร้อยละ 16 ปริมาณ 1,200 ตัน กำหนดไว้เท่ากันเป็นเวลา 5 ปี กากน้ำตาล (พิกัด 1703.10) ภาษี 7.65 เยนต่อกิโลกรัม โดยไม่ได้กำหนดปริมาณโควตาไว้ในปีที่ 1-2 แต่จะเริ่มให้โควตาในปีที่ 3 ปริมาณ 4,000 ตัน และทยอยเพิ่มขึ้นปีละ 1,000 ตันจนถึงปีที่ 5 และแป้งมัน (พิกัด 3505.10) ภาษีร้อยละ 0 ปริมาณโควตา 200,000 ตัน เท่ากันทั้ง 5 ปี (สำนักส่งเสริมและพัฒนาสิทธิประโยชน์ทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ 2550)

สรุป

จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับ 7 ประเทศดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ บาหลีเรน จีน อินเดีย เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น พบว่าในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) มีเพียงผลของข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีนและข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่สามารถเห็นผลกระทบต่อการนำเข้าสินค้าเกษตรของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากมีการเปิดการค้าเสรีระหว่างกันมาระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทผักและผลไม้ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรที่ใช้บริโภคได้โดยตรง ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงผลของข้อตกลงเขตการค้าเสรีเฉพาะข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีนที่มีต่อการบริโภคสินค้าเกษตรไทยในด้านสินค้าผักและผลไม้เป็นหลัก รวมทั้งผลกระทบต่อภาคการผลิตสินค้าเกษตรไทยอีกด้วย

ตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้าเสรีไทย-จีนในสินค้าผักและผลไม้

จากการที่ประเทศไทยได้มีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ไปแล้วหลายประเทศ โดยข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีที่มีผลการดำเนินการเป็นรูปธรรมคือการเปิดการค้าเสรีกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรกในกรอบของสินค้าผักและผลไม้ตามประเภทพิกัดศุลกากร HS 07-08 โดยลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมา ผลจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนดังกล่าวเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันจัดว่าเป็นระยะเวลาพอสมควรที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้หลายประการ จึงได้มีผู้ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยจำแนกเป็นผลกระทบต่อภาคการเกษตรในด้านการผลิต การค้า และการบริโภคสินค้าเกษตรของไทย ซึ่งงานวิจัยบางเรื่องมีการศึกษาเพียงด้านเดียวและบางเรื่องได้ศึกษาทุกด้านไปพร้อมกัน ผลการศึกษาวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนสำหรับสินค้าผักและผลไม้ มีดังนี้

- 1) สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2548) ศึกษาการเตรียมความพร้อมรองรับการเจรจาความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีในด้านภาพรวมการเจรจาจัดทำ FTA โดยใช้ระยะเวลาศึกษา ระหว่างกันยายน 2547 - มิถุนายน 2548 ผลการศึกษาเกี่ยวกับ FTA ไทย- จีน พบว่า ในด้านการส่งออกจากไทยไปจีน สัดส่วนการส่งออกของสินค้าในกลุ่มพิกัด HS 07-08 มีการขยายตัวมากกว่าสินค้ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกลุ่มสินค้าผักและผลไม้จะ

พบว่า การขยายตัวไม่ได้เกิดกับสินค้าทุกชนิด แต่มีการกระจุกตัวในสินค้าบางชนิดเท่านั้น ในกลุ่มผัก จะพบว่ามูลค่าการส่งออกเกือบทั้งหมดคือมันสำปะหลังและยังมีการกระจุกตัวมากกว่าก่อน FTA ส่วนกลุ่มของผลไม้พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในแง่ชนิดของสินค้าที่มีการส่งออกจากเดิมที่เป็นลำไยอบแห้ง เกือบทั้งหมดก็มีการขยายตัวไปสู่ผลไม้ชนิดอื่นๆ หลากหลายชนิดมากขึ้น โดยเฉพาะลำไยสด ทุเรียน สด และมังคุดสด ในด้านการนำเข้าสินค้าจากจีน สัดส่วนการนำเข้าสินค้ากลุ่มพิกัด HS 07-08 มีการขยายตัวมากกว่าสินค้ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจนเช่นกัน แต่การขยายตัวของการนำเข้ายังคงกระจุกตัวอยู่ในสินค้าชนิดเดิมทั้งก่อนและหลัง FTA ในส่วนของผักสินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงได้แก่ กระเทียม เห็ดแห้ง แครอท และเทอร์นิป สำหรับกลุ่มผลไม้ สัดส่วนของสินค้าที่มีการนำเข้าสูง ได้แก่ แอปเปิ้ล แพร์ และควินซ์ เมล็ดเกาลัด เมื่อเปรียบเทียบการส่งออกและนำเข้าระหว่างไทยและจีนก่อนและหลัง FTA พบว่าไทยได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยมาจากกลุ่มสินค้าผักซึ่งส่วนใหญ่คือสินค้ามันสำปะหลัง

2) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน พบว่า ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนทำให้ไทยมีการค้ากับประเทศจีน สูงขึ้นอย่างมากแต่การค้ากับกลุ่มประเทศอาเซียนลดลง สำหรับผลการศึกษาในรายสินค้า สินค้ามันสำปะหลังซึ่งเป็นสินค้าที่อยู่ในประเภทพืชผัก (HS 07) เป็นสินค้าที่ไทยได้รับประโยชน์จากการยกเลิกการเก็บภาษีที่ทำให้จีนมีต้นทุนการนำเข้าที่ต่ำลง ประกอบกับจีนเองมีความต้องการใช้มันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก รวมทั้งไทยยังเป็นผู้ส่งออกหลักในสินค้ามันสำปะหลังไปยังจีน สัดส่วนการใช้มันสำปะหลังของจีนร้อยละ 60 ใช้เป็นวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ การทำแป้งมัน แป้งมันสำเร็จรูป การผลิตแอลกอฮอล์และแป้งในอุตสาหกรรมเคมี ร้อยละ 30 ใช้เป็นอาหารสัตว์ และร้อยละ 10 ใช้บริโภคเป็นอาหารของมนุษย์ จีนมีความต้องการมันสำปะหลังเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์และการใช้เป็นแหล่งผลิตพลังงานทดแทนที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้จีนยังคงมีความต้องการนำเข้ามันสำปะหลังจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในระยะยาวไทยจะมีคู่แข่งจากเวียดนามและอินโดนีเซียซึ่งเป็นคู่ค้าที่เริ่มมีความสำคัญกับจีนมากขึ้น ในการค้าพืชผักกับไทย (HS 07) ในปี 2547 จีนนำเข้าสินค้ากลุ่มมันสำปะหลังจากไทยร้อยละ 99.8 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าพืชผักจากไทยทั้งหมด รองลงมาคือ สินค้ากลุ่มพืชตระกูลถั่วแห้งและเอาเปลือกออก และกลุ่มพืชผักแช่เย็นจนแข็งตามลำดับ ส่วนสินค้าในกลุ่มพืชผักที่จีนส่งออกมายังไทยมากที่สุดในปี 2547 คือ พืชผักแห้ง ตัด ผ่านทำให้แตกหรือเป็นผง คิดเป็นร้อยละ 42.43 ของมูลค่าการส่งออกมายังไทยทั้งหมด รองลงมาคือ กลุ่มหอม กระเทียม ลีค

และพืชผักจำพวกหอม กระเทียมอื่นๆ และกลุ่มแครอท เทอร์นิป หัวผักกาดขาว และหัวของพืชอื่นที่คล้ายกันตามลำดับ

ผลการศึกษายังคาดว่า การค้าไทย-จีนตลอดช่วงปี 2547-2553 ดุลการค้าจะเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การเสียดุลการค้าให้แก่จีนในปี 2553 โดยภาคการผลิตสินค้าผัก ผลไม้ และเมล็ดธัญพืชจะเป็นภาคการผลิตหนึ่งที่ได้รับผลกระทบในทางลบ

3) ธรรพร รัตนนฤมิตรและสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2548) ศึกษาผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนมาเป็นเวลา 2 ปี ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการเปิดการค้าเสรีไทยเกินดุลการค้ากับจีนทั้งในสินค้าผักและผลไม้ ยกเว้นช่วง 3 เดือนแรกของการเปิดเสรี คือระหว่างตุลาคม 2546 – ธันวาคม 2546 ที่ไทยขาดดุลการค้าผลไม้ โดยสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากสินค้าที่เคยลักลอบนำเข้าเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีกลับเข้าสู่ระบบศุลกากรหลังเปิดเสรี และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการลดภาษีสินค้านำเข้าตามกรอบความตกลง FTA ไทย-จีน ทำให้ไทยนำเข้าผลไม้จากจีน ได้แก่ แอปเปิ้ลและลูกแพร์เป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ในขณะที่ในช่วง 3 เดือนแรกหลังลดภาษีนี้ไทยยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการลดภาษีนำเข้าของจีนเท่าที่ควร ซึ่งเกิดจากการไม่ทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง แต่ภายหลังจากเปิดเสรีไป 1 ปี (มกราคม 2547-ธันวาคม 2547) พบว่าไทยเกินดุลการค้าผลไม้กับจีน

ในด้านการนำเข้าหอม กระเทียมจากจีนที่เพิ่มขึ้นมากภายหลังความตกลงลดภาษีผักผลไม้ระหว่างไทยกับจีนไม่ได้เกิดจากการลดภาษีตามความตกลง FTA ไทย-จีน แต่เกิดจากต้นทุนการผลิตของจีนที่ต่ำกว่าไทยมาก และแนวโน้มการนำเข้ากระเทียมที่เพิ่มขึ้นได้เกิดขึ้นก่อนหน้าการเปิดเสรีการค้าไทย-จีนแล้ว นอกจากนี้ ไทยเกินดุลการค้ากับจีนในหมวดสินค้าผัก โดยสินค้าในหมวดนี้ที่ไทยส่งออกมากที่สุดได้แก่ มันสำปะหลัง ทั้งนี้เป็นผลมาจากจีนผลิตมันสำปะหลังได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ดังนั้น แม้ว่า FTA ไทย-จีนอาจมีผลสนับสนุนการส่งออกมันสำปะหลังของไทยไปจีน แต่ปัจจัยหลักที่มีความสำคัญมากกว่าคือ ความต้องการนำเข้ามันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้นของจีนเองเป็นหลัก

4) ธนกร ช่วยค้ำชู (2549) ศึกษาผลการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนที่มีต่อเกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาด้วยการสอบถามข้อมูลจากเกษตรกร 88 ราย ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน เกษตรกรต้องลดปริมาณการเพาะเห็ดหอมลงเพราะผลผลิตมีราคาลดลง เนื่องจากมีการนำเข้าเห็ดหอมราคาถูกจำนวนมากจากจีน ทำให้พ่อค้ารับซื้อจากเกษตรกรน้อยลงแต่หันไปรับซื้อเห็ดหอมจากจีนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง ประกอบกับ

การที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นทำให้ขาดสภาพคล่องทางการเงิน คุณภาพชีวิตและสังคมลดลง เพราะต้องหารายได้อื่นมาเสริมและโอกาสการศึกษาต่อของบุตรหลานลดลง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังคงมีการรวมกลุ่มเช่นเดิมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

5) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549) ศึกษาศักยภาพผลไม้ไทยหลังเปิด FTA ไทย-จีน ผลการศึกษาพบว่า จีนเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีความได้เปรียบที่สามารถผลิตได้ทั้งผลไม้กึ่งร้อนและผลไม้เมืองหนาว ผลไม้หลายชนิดผลิตได้ตลอดทั้งปีด้วยคุณภาพที่ดีและราคาค่อนข้างต่ำเนื่องจากค่าจ้างแรงงานค่อนข้างถูก ทั้งนี้ชาวจีนร้อยละ 80 นิยมบริโภคผลไม้สด ร้อยละ 20 นิยมบริโภคผลไม้แห้งในลักษณะต่างๆ หลังจากการเปิดการค้าเสรีช่วงปี 2546 -2548 พบว่าการส่งออกผลไม้ของไทยไปจีนมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยผลไม้ที่ไทยส่งออกไปจีนมากที่สุดได้แก่ ลำไยสด/แห้ง รองลงมาได้แก่ ทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ กัลยไช้ มะพร้าวอ่อน ส้มโอ และแคนตาลูป ขณะที่การนำเข้าผลไม้จากจีนก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน โดยผลไม้ที่นำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้นอย่างมากได้แก่ แอปเปิ้ล และสาลี่ รองลงมาได้แก่ ลูกนัตสด/แห้ง องุ่น ส้ม สตรอเบอร์รี่ และผลไม้แห้งอื่นๆ ซึ่งหลังเปิด FTA การได้ดุลการค้าในหมวดผลไม้ของไทยลดลง

ในการส่งออกผลไม้ของไทยไปจีนมีอุปสรรคจากระบบการค้าของจีนที่ไม่เป็นสากล รวมทั้งเรื่องมาตรฐานคุณภาพที่จีนให้ความสำคัญกับเรื่อง food safety มากและมีการควบคุมตรวจสอบและกำกับดูแลสินค้าที่ผลิต นำเข้า ส่งออกและจำหน่ายในตลาดอย่างเข้มงวด ส่งผลกระทบต่อผลไม้ที่นำเข้าไปขายในจีนทำให้เกิดความล่าช้า เสียหาย นอกจากนี้ ค่าระวางเรือที่ค่อนข้างสูงในช่วงฤดูการเนื่องจากไทยไม่มีพาหนะขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเป็นของตนเองอย่างเพียงพอ ทำให้ต้นทุนการขนส่งสูง ประกอบกับการที่จีนเปิดการค้าเสรีกับอาเซียนและได้วันจะส่งผลให้ไทยต้องประสบภาวะการแข่งขันรุนแรงยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคผักและผลไม้ของคนไทย

1) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2538 และ 2546) รายงานผลการสำรวจภาวะอาหารและโภชนาการของประเทศไทย โดยประเทศไทยได้มีการสำรวจภาวะอาหารและโภชนาการของประเทศมาแล้ว 5 ครั้งในปี พ.ศ. 2503 2518 2529 2538 และ 2546 ตามลำดับ ผลการสำรวจในส่วน of ปริมาณผักและผลไม้ที่บริโภคเป็นกรัมต่อคนใน 1 วัน พบว่าในการสำรวจครั้งที่ 4 และครั้งที่ 5 ปี

2538 และ 2546 ปริมาณการบริโภคผักและผลไม้ของคนไทยต่อคนใน 1 วันมีแนวโน้มลดลง ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ปริมาณการบริโภคผักและผลไม้เฉลี่ยของคนไทยต่อคนใน 1 วัน ปี 2503 - 2546

รายการ	2503	2518	2529	2538	2546
ผัก (กรัม/คน/วัน)	81.9	106.0	115.9	113.4	23.1 *
ผลไม้ (กรัม/คน/วัน)	6.1	36.0	99.2	73.6	77.1 *
รวม	88.0	142.0	215.1	187.0	100.2

* กลุ่มอายุ 15 – 59 ปี

ส่วนแหล่งที่ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างนิยมไปซื้อผักมากที่สุดในภาพรวมจากการสำรวจในปี 2546 คือ ร้านค้า/สหกรณ์/มินิมาร์ทร้อยละ 38.6 ซึ่งใกล้เคียงกับตลาดสดที่เป็นแหล่งซื้อรองลงมาคือ ร้อยละ 35.7 ส่วนแหล่งซื้อผลไม้มากที่สุดคือตลาดสดร้อยละ 38.6 รองลงมาคือรถเร่/เรือเร่ร้อยละ 24.6

จากผลการสำรวจภาวะอาหารและโภชนาการที่ผ่านมาแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือ คนไทยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยได้รับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารมาจากตะวันตกที่มีการบริโภคอาหารที่มีไขมันและพลังงานมากขณะที่บริโภคผักและผลไม้ น้อยลง ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคต่างๆ เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง และมะเร็ง บางชนิด เป็นต้น

2) สง่า ดามาพงศ์ และสุจิตต์ สาลีพันธ์ (2549) รายงานเกี่ยวกับผัก ผลไม้กับคุณภาพชีวิต กล่าวว่าคนไทยในอดีตมีชีวิตคู่กับการกินผักและผลไม้จึงนิยมปลูกผักและผลไม้ไว้ในบริเวณบ้าน แต่ในปัจจุบันคนไทยมีแบบแผนการกินผักและผลไม้ที่ต่างไปจากเดิม ความหลากหลายในการกินผัก น้อยลง เด็กไทยรุ่นใหม่ไม่รู้จักและไม่เคยกินผักพื้นบ้านของไทยเพราะไม่ได้ถูกฝึกให้กินมาตั้งแต่ยังเด็ก การที่คนไทยบริโภคผักและผลไม้ในปริมาณที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพจากโรคบางชนิดมากขึ้น เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ ส่วนการรณรงค์การกินผักและผลไม้ของไทยได้ทำมานานแล้วแต่ไม่ได้ผลนักเนื่องจากขาดโครงการหรือกิจกรรมระดับชาติที่ต่อเนื่อง

3) สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) รายงานผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคผลไม้ของคนไทย โดยศึกษาในทุกภาคของประเทศรวม 24 จังหวัดในประเด็นเกี่ยวกับการบริโภคผลไม้ก่อนและหลังการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า การบริโภคผลไม้ในช่วงก่อนและหลังการเปิดการค้าเสรีกับจีน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 93.07 บริโภคผลไม้ไทยไม่เปลี่ยนแปลง และมีเพียงร้อยละ 6.93 ที่บริโภคผลไม้จีนเพิ่มขึ้น ในปี 2547 การบริโภคผลไม้ของคนไทยประมาณ 27.21 กิโลกรัม/คน/ปี โดยผลไม้ที่นิยมบริโภคมากที่สุดคือ ส้ม ประมาณ 6.75 กิโลกรัม/คน/ปี ส่วนผลไม้ที่บริโภคน้อยที่สุดคือ ลิ้นจี่ ประมาณ 1.60 กิโลกรัม/คน/ปี ทั้งนี้กลุ่มอาชีพที่บริโภคผลไม้มากที่สุด คือ ข้าราชการ ในขณะที่กลุ่มที่บริโภคน้อยที่สุดคือนักศึกษา นอกจากนี้ประชากรในภาคใต้บริโภคผลไม้มากที่สุดเนื่องจากประชากรมีรายได้ค่อนข้างสูง ประกอบกับเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญ ขณะที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริโภคน้อยที่สุด

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้มากที่สุดคือ ชนิดของผลไม้ร้อยละ 40.83 รองลงมาคือคุณภาพของผลไม้ ราคา และรายได้ คิดเป็นร้อยละ 36.97 19.94 และ 1.38 ตามลำดับ ทั้งนี้ประชากรที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจ ข้าราชการ พนักงานบริษัทจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพของผลไม้เป็นอันดับแรก ในขณะที่ประชากรที่มีรายได้น้อย ได้แก่ แรงงานรับจ้าง เกษตรกรจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาเป็นอันดับแรก ส่วนแหล่งซื้อ ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 84.24 ซื้อผลไม้ที่ตลาดเป็นอันดับแรก ในขณะที่ซื้อจากร้านค้าปลีก/รถเร่ห้างสรรพสินค้า และสวนผลไม้ร้อยละ 11.08 3.32 และ 1.06 ตามลำดับ